

# Η ΕΛΛΑΔΑ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΥΣΤΗΜΑ ΤΩΝ ΕΞΩΤΕΡΙΚΩΝ ΣΧΕΣΕΩΝ ΤΗΣ Ε.Ο.Κ.

του Α. ΦΟΥΣΤΟΥΚΟΥ

## 1. Δυό χρόνια από τη σύνδεση

Βρισκόμαστε στον τρίτο χρόνο της εφαρμογής της συμφωνίας συνδέσεως της Ελλάδας με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (Ε.Ο.Κ.). Η ύπογραφή της συμφωνίας αυτής είχε γίνει δεκτή με πανηγυρισμούς από τα πιό επίσημα χείλη. Εκπρόσωποι κυβερνητικοί και η ηγεσία των επιχειρηματικών κύκλων έκαναν θριαμβευτικές ανακοινώσεις για τα πλεονεκτήματα που θα κερδίζαμε, έπειδή «μπήκαμε στην Κοινή Αγορά». Καλλιεργήθηκε και δεν έπαψε και σήμερα ακόμα να καλλιεργείται η ψεύτικη έντύπωση, ότι η Ελλάδα τώρα ανήκει στο χώρο της Κοινής Αγοράς, έγινε ένα με αυτήν. Τώρα θα ανοιχτεί για τα προϊόντα μας η Μεγάλη Αγορά των 170 εκατομμυρίων, έλεγε ο κ. Παπαληγούρας στη Βουλή το 1962<sup>(1)</sup>.

Η διευκρίνιση ότι απλώς «συνδεθήκαμε» και δεν ενωθήκαμε με την ΕΟΚ δεν γινόταν καθόλου, και όπου γινόταν λόγος για τη «σύνδεση» ή εξήγηση ήταν πως η «σύνδεση» ήταν μια μορφή που ακολουθήθηκε για το καλό μας και μόνο, για να βοηθηθούμε να αναπτύξουμε την οικονομία μας. Και δυστυχώς, ακόμα και τώρα τελευταία η «έσφαλμένη» αυτή αντίληψη καλλιεργείται από κυβερνητικούς κύκλους. Έτσι, ο υπουργός Βιομηχανίας κ. Ζίγδης μιλάει για «συνταύτισιν της τύχης της Ελλάδος με την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και την έναπόθεσιν των ελπίδων της έκβιομηχανίσεως αυτής εις την τοιαύτην ένταξιν»<sup>(2)</sup>.

Πώς λειτούργησε η συμφωνία συνδέσεως στα δύο πρώτα χρόνια, είναι γνωστό. Το ποσοστό των εξαγωγών ελληνικών προϊόντων προς το χώρο της Ευρωπαϊκής Κοινής Αγοράς είναι τώρα μικρότερο απ' ό,τι ήταν πριν από τη σύνδεση. Συγκεκριμένα, το 1963 κατευθύνθηκαν προς την ΕΟΚ τα 30% των συνολικών ελληνικών εξαγωγών, ενώ το 1958 το ποσοστό αυτό ήταν 42%. Τα έμπορικά συμφέροντα των ευρωπαίων «συνεταίρων» μας δεν ευνοούν την ανάπτυξη των εξαγωγών μας προς αυτούς. Αντίθετα, αύξηθηκαν οι εισαγωγές στην Ελλάδα των προϊόντων τους και

όχι μόνο των βιομηχανικών, αλλά και των γεωργικών. Η σύνδεση δεν έφερε καμιά πρόοδο, όσον αφορά την έκβιομηχάνιση και τον έκσυγχρονισμό της οικονομίας μας. Η ΕΟΚ αντίδρα στα ελληνικά αιτήματα για έναρμύνηση της αγροτικής μας πολιτικής με τη δική της (ανεξάρτητα από τα πραγματικά ωφέληματα που μπορεί να προκύψουν για μās από την έναρμύνηση).

Απέναντι στην κατάσταση αυτή, δύο απόψεις επικράτησαν στους επίσημους κύκλους. Οι απόψεις αυτές αποτελούν σταδιακά βήματα προς την αναγνώριση της πραγματικότητας.

Σύμφωνα με την πρώτη, η συμφωνία συνδέσεως είναι καλή για μās σὰ συμφωνία, αλλά δεν εφαρμόζεται καλά από τους «συνεταίρους» μας της ΕΟΚ. Την άποψη αυτή εξέφρασε ο κ. Γ. Μαύρος, τότε υπουργός του Συντονισμού και σήμερα Διοικητής της Εθνικής Τραπέζης της Ελλάδος, στο λόγο του στην πρώτη σύνοδο της διαρκούς διασκέψεως των Έμπορικών και Βιομηχανικών Επιμελητηρίων της Κοινής Αγοράς, που έγινε στην Αθήνα τον Απρίλιο του 1964. Ετόνισε τότε ο κ. Μαύρος: «Οι σκοποί της συνδέσεως δύνανται να επιτευχθούν, έφ' όσον όμως η συμφωνία συνδέσεως εφαρμοσθή εις όλην της την έκτασιν. Διότι, έναμισυ έτος μετά την έναρξιν εφαρμογής της συμφωνίας, η ελληνική κοινή γνώμη δεν είναι απολύτως πεπεισμένη ότι τα πράγματα εξελίσσονται προς την επιθυμητήν κατεύθυνσιν. Ελήφθησαν και άτελείς η περιοριστικάί αποφάσεις αι όποιαί δύνανται να δημιουργήσουν την έντύπωσιν ότι η Κοινότης δεν λαμβάνει έπαρκώς υπ' όψιν της τους βασικούς άντικειμενικούς σκοπούς της συμφωνίας η τα ζωτικά συμφέροντα της Ελλάδος»<sup>(3)</sup>.

Η άλλη άποψη διατυπώθηκε την ίδια έποχή από το Σύνδεσμο Έλλήνων Βιομηχάνων: «Όπως έχουν τα δύο κείμενα, η συνθήκη της Ρώμης (ή Ιδρυτική της ΕΟΚ) και η των Αθηνών (συμφωνία συνδέσεως) δεν ήμπορούν να συμπορευθούν. Όσον θα εξακολουθήση η τήρησις αυτών μόνον ως «κειμένων», τόσο

θα πολλαπλασιάζονται αί αποδείξεις ανεπαρκείας ή άκατανοησίας του όργάνου (του Συμβουλίου Συνδέσεως) που ίδρυσε ή συνθήκη των Άθηνών. Καί όσον αί αποδείξεις θα πληθύνονται, τόσον θα πλησιάζωμεν πρὸς τήν τελικήν κατάληξιν, τήν άποτυχίαν του καθεστῶτος τής συνδέσεως»(1). Η άνακοίνωση αύτή του Συνδέσμου Βιομηχάνων τοποθετεί τὸ πρόβλημα στή σωστή του βάση: Η αίτία του κακού πρέπει νά αναζητηθεῖ στίς ίδιες τίς συμφωνίες καί όχι στὸν τρόπο εφαρμογῆς τους.

Προχωρώντας άκόμη περισσότερο, ὁ οικονομολόγος κ. Βασ. Δαμαλάς, σέ φετεινό του υπόμνημα(2) πρὸς τὸ Σύνδεσμο Ἑλλήνων Βιομηχάνων, αναλύει γιατί ή σύνδεση τής οικονομίας καί με τήν ΕΟΚ «θα καταλήξῃ εἰς παταγώδη άποτυχίαν διὰ τήν χώραν». Καί τονίζει ὅτι «ἐπιβάλλεται νά καλλιεργηθῇ άμέσως ή ιδέα άναστολής τής περαιτέρω εφαρμογῆς τής συμφωνίας συνδέσεως».

Ἔτσι, ἀπὸ τίς θριαμβολογίες φτάσαμε σέ τραγικές διαπιστώσεις, μόνο μέσα σέ δυὸ χρόνια.

## 2. Ἡ ΕΟΚ καί ὁ ἄλλος κόσμος

Θά προσπαθήσουμε στὸ ἄρθρο αύτὸ νά δοῦμε τή συμφωνία συνδέσεώς μας με τήν ΕΟΚ ἀπὸ μιὰ έντελῶς εἰδική, ἀλλά πολὺ ένδιαφέρουσα σκοπιά. Δηλαδή σέ σύγκριση με τίς ἄλλες συμφωνίες συνδέσεως που ή ΕΟΚ ἔχει συναφεί, ή που διαπραγματεύεται τή σύναψή τους. Καί θα άντιπαραβάλλουμε τή δική μας συμφωνία με δυὸ ἄλλες συμφωνίες συνδέσεως.

Ἔτσι θα φανεῖ, πρῶτα, ποιὰ εἶναι ή πραγματική μας θέση μέσα στὸ πλέγμα τῶν σχέσεων τής ΕΟΚ με τὸν ἄλλο κόσμος καί, ὕστερα, τί πετύχαμε καί τί χάσαμε με τή συμφωνία συνδέσεως.

Συνηθίσαμε με τήν προπαγάνδα που γίνεται νά βλέπουμε τίς σχέσεις μας με τήν ΕΟΚ μόνο μέσα στὸ σχῆμα «ΕΟΚ - Ἑλλάδα». Στὰ ἑλληνικά οικονομικά έντυπα(3) ἔχει δημοσιευτεῖ πολλές φορές ἕνας χάρτης που παρουσιάζει με τὸ ίδιο χρῶμα τίς ἔξι χώρες τής ΕΟΚ καί τήν Ἑλλάδα μόνο, υποβάλλοντας ἔτσι τή γνωστή ιδέα ὅτι ή Ἑλλάδα καί μόνο αύτή εἶναι κομμάτι άναπόσπαστο τής ΕΟΚ.

Ἡ πραγματικότητα ὁμως εἶναι τελείως διαφορετική. Ἡ ΕΟΚ εἶναι ἕνας γιγάντιος οικονομικοπολιτικός συνασπισμός. Μέσα σ' αὐτὸν κυριαρχοῦν οἱ μεγάλες ἐπιχειρήσεις τῶν ἔξι χωρῶν(4) οἱ ὁποῖες, στήν προσπάθειά τους νά ἐπιβληθοῦν στήν παγκόσμια οικονομία, ἐπιδιώκουν νά ἐξασφαλίσουν ὅσο μποροῦν περισσότερες άγορές για τὰ προϊόντα τους καί με ὄρους προνομιακούς, που θα τους ἐπιτρέψουν νά ἐκτοπίσουν όχι μόνο τίς σοσιαλιστικές χώρες, ἀλλά καί τους εὐρωπαϊούς καί βορειοαμερικανούς άνταγωνιστές τους(5).

Πέρα ἀπὸ τίς σχέσεις στὸ ἐσωτερικὸ τής ΕΟΚ, ἀνάμεσα στὰ ἔξι κράτη - μέλη (Γαλλία, Γερμανία, Ἰταλία, Βέλγιο, Ὁλλανδία καί Λουξεμβούργο), ή ιδρυτική τής ΕΟΚ

συνθήκη τής Ρώμης (25-3-1957) προβλέπει τή σταδιακή εφαρμογή κοινου ἐξωτερικου δασμολογίου σὰ βάθρου τῶν σχέσεων με τὸν ἔξω κόσμος. Ὄταν δυὸ ή περισσότερες χώρες καταργοῦν τους μεταξύ τους δασμούς καί καθιερωῦν ἕνιαίο ἐξωτερικὸ δασμολόγιο, τότε ἔχουν μεταξύ τους τελωνειακή ένωση. Ἐνῶ ὅταν καταργοῦν τους μεταξύ τους δασμούς καί διατηροῦν ή κάθε μιὰ τὸ δικὸ της δασμολόγιο ἀπέναντι στίς ἄλλες χώρες, τότε μιλάμε για ζώνη ἐλευθέρων συναλλαγῶν. Τελωνειακή Ένωσῆ εἶναι ή ΕΟΚ. Ζώνη Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν εἶναι ή Εὐρωπαϊκή Ένωσῆ Ἐλευθέρων Συναλλαγῶν (ΕΕΤΑ), που τήν ἀπαρτίζουν ή Ἄγγλία, Σουηδία, Νορβηγία, Δανία, Ἑλβετία, Αὐστρία καί Πορτογαλία.

Τὰ τεῖχη λοιπὸν τής ΕΟΚ ἀπέναντι στίς τρίτες χώρες εἶναι τὸ κοινὸ ἐξωτερικὸ δασμολόγιο. Για νά πετύχει ὁμως προνομιακούς ὄρους διεξαγωγῆς του ἐμπορίου της καί τοποθετήσεως τῶν κεφαλαίων της καί για νά ἐξασφαλίσῃ τὸν ἐφοδιασμό της σέ φτηνές πρώτες ὕλες, ή ΕΟΚ ἔχει υπογράψει ή διαπραγματεύεται συμφωνίες με διάφορες χώρες. Η βάση ὄλων αὐτῶν τῶν συμφωνιῶν εἶναι τὸ ρίξιμο ή τὸ χαμήλωμα τῶν δασμολογικῶν τευχῶν με ὄρους μεγαλύτερης ή μικρότερης ἀμοιβαιότητας.

Μέχρι σήμερα ή ΕΟΚ ἔχει υπογράψει συμφωνίες με τίς ἐπόμενες χώρες:

- 1) Συμφωνία συνδέσεως με τίς πρώην Γαλλικές κλπ. ἀποικίες τής μαύρης Ἄφρικής.
- 2) Συμφωνία συνδέσεως με τήν Ἑλλάδα.
- 3) Συμφωνία συνδέσεως με τήν Τουρκία.
- 4) Ἐμπορική συμφωνία με τήν Περσία (Ἰράν).
- 5) Ἐμπορική συμφωνία με τὸ Ἰσραήλ.
- 6) Ἐμπορικές συμφωνίες με τήν Τυνησία, τήν Ἄλγερία καί τὸ Μαρόκο.

Για τίς τρεῖς πρώτες περιπτώσεις θα μιλήσουμε ἀναλυτικά στή συνέχεια τής μελέτης μας.

Ἡ ἔμπορική συμφωνία με τήν Περσία (1963) καθιερωῦνι περιορισμένες μειώσεις του κοινου δασμολογίου τής ΕΟΚ καί δασμολογικές ποσοτώσεις για μερικὰ περσικά προϊόντα (χαλιά, μαῦρο χαβιάρι, ξηρὰ βερούκοκκα καί σταφίδες).

Ἡ ἔμπορική συμφωνία με τὸ Ἰσραήλ (1964), που δέν πήρε τή μορφή συνδέσεως για νά μὴν ὀξυνθοῦν οἱ σχέσεις τής ΕΟΚ με τίς άραβικές χώρες, ἐξασφαλίζει τήν προνομιακή δασμολογική μεταχείριση μέσα στίς χώρες τής ΕΟΚ ὀρισμένων προϊόντων του καί ιδιαίτερα τῶν πορτοκαλιῶν. Ἐνάλογες εἶναι καί οἱ συμφωνίες με τήν Τυνησία, τήν Ἄλγερία καί τὸ Μαρόκο. Μάλιστα τώρα τελευταία τὸ Ἰσραήλ διαμαρτυρήθηκε, γιατί οἱ συμφωνίες τής ΕΟΚ με τίς τρεῖς αὐτές χώρες δυσκολεύουν τήν τοποθέτηση τῶν πορτοκαλιῶν του στὸ χῶρο τής ΕΟΚ(6).

Πέρα ἀπὸ τίς συμφωνίες αὐτές, ή ΕΟΚ διαπραγματεύεται συμφωνίες συνδέσεως ή ἔμπορικές με τίς παρακάτω χώρες:

- 1) Με τήν Ἄγγλία. Τὸ θέμα τῶν σχέσεων τής ΕΟΚ με τήν Ἄγγλία εἶναι περίπλοκο

καὶ φυσικὰ δὲν μπορεῖ νὰ ἀναπτυχθεῖ στὸ σύντομο αὐτὸ χῶρο. Σημειώνουμε ὅτι ἡ Ἀγγλία ζητάει νὰ διατηρήσει τὸ δικό της δασμολόγιο ἀπέναντι στὶς χῶρες τῆς Κοινοπολιτείας, ποὺ θὰ εἶναι πιὸ εὐνοϊκὸ ἀπὸ τὸ δασμολόγιό της πρὸς τὴν ΕΟΚ. Αὐτὸ ἀπειλεῖ τὴν ΕΟΚ μὲ ἀποτυχία τῆς δασμολογικῆς πολιτικῆς της καὶ ἡ ΕΟΚ δὲν τὸ δέχεται. Ἐπὶ πλέον, ἡ ΕΟΚ καὶ ἰδιαίτερα ἡ Γαλλία, ὑποψιάζεται ὅτι ἡ Ἀγγλία θὰ παίξει μέσα στὴν ΕΟΚ τὸ ρόλο τοῦ δουρειοῦ ἵππου, γιὰ νὰ ἐπιτρέψει τὴ διεΐσδυση τῶν ΗΠΑ μέσα στὸ χῶρο αὐτό.

2) Μὲ τὴν Αὐστρία. Οἱ σχετικὲς διαπραγματεύσεις εἶχαν σκοντάψει στὶς δυσκολίες ποὺ πηγάζουν ἀπὸ τὸ καθεστῶς πολιτικῆς οὐδετερότητας τῆς Αὐστρίας ποὺ ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς πολιτικοὺς σκοποὺς τῆς ΕΟΚ. Τώρα τελευταία, ὅμως, μετὰ ἀπὸ δύο χρόνων προκαταρκτικὲς συζητήσεις, ἡ Ἐπιτροπὴ τῆς ΕΟΚ πῆρε ἐντολὴ ἀπὸ τὸ Συμβούλιο Ὑπουργῶν νὰ ἀρχίσει ἀμέσως διαπραγματεύσεις γιὰ τὴ δημιουργία τελωνειακῆς ἐνώσεως μὲ τὴν Αὐστρία. Ἡ λέξη «σύνδεση» δὲ θὰ ἀναφέρεται γιὰ τοὺς λόγους ποὺ ἐξηγήσαμε πιὸ πάνω. Θὰ ζητηθεῖ ἀπὸ τὴν ΕΟΚ ἡ ἐναρμόνιση τοῦ δασμολογίου τῆς Αὐστρίας πρὸς τὸ κοινὸ δασμολόγιο ἀκόμα ἀπέναντι καὶ στὴν ΕΦΤΑ. Αὐτὸ σημαίνει πῶς θὰ πρέπει ἡ Αὐστρία νὰ πάψει νὰ εἶναι μέλος τῆς Ζώνης τῶν Ἑφτά. Ἀλλὰ ἡ ἐναρμόνιση δὲ συνεπάγεται τὴν πλήρη ἀποδοχὴ τοῦ κοινοῦ ἐξωτερικοῦ δασμολογίου ἀπὸ τὴν Αὐστρία, γιὰ νὰ μὴν πειραχτεῖ τὸ ἐμπόριό της μὲ τὶς σοσιαλιστικὲς χῶρες ποὺ ἀπορροφοῦν τὰ 15% τῶν ἐξαγωγῶν της (ἀπέναντι στὰ 21% τῶν ἐλληνικῶν ἐξαγωγῶν πρὸς αὐτές<sup>(10)</sup>).

3) Μὲ τὴ Σουηδία καὶ

4) Μὲ τὴν Ἑλβετία. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ ἡ ΕΟΚ ἐπιδιώκει νὰ διαλύσει τὴν ΕΦΤΑ.

5) Μὲ τὴν Ἰσπανία. Ἡ σύνδεση αὐτὴ συναντᾷ ἐμπόδια πολιτικῆς μορφῆς ἐξ αἰτίας τοῦ καθεστώτος τῆς Ἰσπανίας.

6) Μὲ τὴ Γιουγκοσλαβία. Ἡ ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ τῆς ΕΟΚ πρὶν ἀπὸ μερικὲς βδομάδες ἀποφάσισε νὰ ἀρχίσει ἀνεπίσημες συνομιλίες μὲ τὴ Γιουγκοσλαβία γιὰ τὴ σύναψη ἐμπορικῆς συμφωνίας. Ἡ περίπτωση αὐτὴ ἔχει ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον, γιὰτὶ εἶναι ἡ πρώτη φορὰ ποὺ ἡ ΕΟΚ διαπραγματεύεται ἐμπορικὴ συμφωνία μὲ μιὰ σοσιαλιστικὴ χῶρα καὶ εἶναι φανερὸ ὅτι ἡ ἐνδεχόμενη ὑπογραφή μιᾶς συμφωνίας μπορεῖ νὰ ἀνοίξει τὸ δρόμο γιὰ τὴν ἐπαφὴ καὶ μὲ τὶς ἄλλες σοσιαλιστικὲς χῶρες - μέλη τῆς ΚΟΜΕΚΟΝ, ὅπου ἡ Γιουγκοσλαβία μετέχει μὲ παράτηρητῆ.

7) Μὲ τὴ Νιγηρία, τὴν Ταγκανίκα, τὴν Οὐγκάντα, καὶ τὴν Κένυα. Ἡ Νιγηρία (πρῶην ἀγγλικὴ ἀποικία) ἐπιδιώκει προνομιακὸ καθεστῶς γιὰ ὀρισμένα προϊόντα της, ὅπως τὸ κακάο, τὸ φοινικόλαδο καὶ τὸ σπορέλαιο στὸ χῶρο τῆς ΕΟΚ. Ἀντίστοιχα εἶναι πρόθυμη νὰ δώσει πλεονεκτήματα ζώνης ἐλευθέρων ἀνταλλαγῶν σὲ ὀρισμένα προϊόντα τῆς ΕΟΚ. Οἱ συζητήσεις μὲ τὶς ἄλλες τρεῖς ἀφρικανικὲς χῶρες ἦταν διερευνητικὲς. Ἀλλὰ ἡ σύν-

δεση τῆς Νιγηρίας θὰ ἐπιδράσει καὶ στὶς διαπραγματεύσεις αὐτὲς ἀποφασιστικά.

8) Μὲ τὸ Λίβανο, τὴν Ἰνδία καὶ τὴν Ἰαπωνία.

9) Μὲ τὶς χῶρες τῆς Λατινικῆς Ἀμερικῆς<sup>(11)</sup>.

Βλέπομε, ἀπὸ τὴ σύντομη αὐτὴ ἐξιστόρηση, ὅτι οἱ σχέσεις τῆς ΕΟΚ μὲ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο εἶναι πάρα πολὺ ἐκτεταμένες καὶ παρουσιάζουν ἀφάνταστη ποικιλία μορφῶν. Ἡ σύνδεση τῆς Ἑλλάδας μὲ τὴν ΕΟΚ παίρνει ἔτσι τὶς πραγματικὲς τῆς διαστάσεις. Δὲν εἴμαστε ἓνα μὲ τὴν Κοινὴ Εὐρωπαϊκὴ Ἀγορὰ, ὅπως ὑποστηρίζουν οἱ ὑπέρμαχοί της. Εἴμαστε μιὰ μικρὴ περίπτωση, μέσα στὸ τεράστιο πλέγμα τῶν ἐμπορικῶν σχέσεων τῆς ΕΟΚ μὲ τὸν ὑπόλοιπο κόσμο καὶ μάλιστα ἀπὸ τὶς λιγότερο τυχερές.

Ἡ σύνδεση τῆς ΕΟΚ μὲ τὴν Τουρκία ἐγίνε δεκτὴ στὴν Ἑλλάδα μὲ διαμαρτυρίες καὶ παράπονα. Γιατὶ ἦταν ἡ πρώτη σύνδεση μετὰ τὴν δική μας, μὲ μιὰ χῶρα ποὺ παράγει περίπου τὰ ἴδια προϊόντα μὲ μᾶς καὶ ποὺ ἐξασφάλισε, ὅπως θὰ δοῦμε, πολὺ καλύτερους ὁρους συνδέσεως ἀπὸ μᾶς. Μάλιστα ἡ ὑπογραφή τῆς συμφωνίας αὐτῆς ἀποτελεῖ παραβίαση τῶν διατάξεων τῆς δικῆς μας συμφωνίας συνδέσεως<sup>(12)</sup>, ποὺ ἀναφέρει στὸ ἄρθρο 64, § 3, ὅτι κατὰ τὴν προσχώρηση ἢ τὴ σύνδεση τρίτου κράτους μὲ τὴν ΕΟΚ, «θὰ λαμβάνονται ὑπ' ὄψιν τὰ ἐλληνικὰ συμφέροντα καὶ θὰ γίνονται σχετικαὶ "διαβουλεύσεις"». Πρὶν μπεῖ σὲ ἐφαρμογὴ ἡ δική μας συμφωνία συνδέσεως, πολλοὶ μελετητὲς ἐκφράσανε τὶς ἀνησυχίες τους σχετικά μὲ τὴν ἀποτελεσματικότητά καὶ τὴν ἐπάρκεια τῶν ἐγγυήσεων τῆς διατάξεως αὐτῆς<sup>(13)</sup>. Ἡ πείρα ἔδειξε πῶς τὸ ἄρθρο αὐτὸ γιὰ τὴν ΕΟΚ δὲ σημαίνει τίποτα, οὔτε τῆς δημιούργησε καμιὰ δέσμευση στὶς διαπραγματεύσεις της καὶ στὶς συμφωνίες της μὲ ἄλλες χῶρες.

Ἀλλὰ καὶ ὅταν συνδεθεῖ ἡ ΕΟΚ μὲ μιὰ χῶρα, δὲν συνδέεται καὶ ἡ Ἑλλάδα μὲ τὴ χῶρα αὐτή, παρὰ χρειάζονται χωριστὲς διαπραγματεύσεις γιὰ τὴν ἀπ' εὐθείας σύνδεσή μας μὲ τοὺς συνδεδεμένους. Αὐτὸ εἶναι μιὰ πρόσθετη ἀπόδειξη τοῦ γεγονότος ὅτι δὲν «ἐμπήκαμε» στὴν Κοινὴ Ἀγορὰ.

Εἶδαμε διαμαρτυρίες γιὰ τὴν περίπτωση τῆς Τουρκίας, δὲν εἶδαμε ὅμως καμιὰ ἐνέργεια ἐλληνικὴ, οὔτε ἐκδήλωση γιὰ τὴ διαφύλαξη τῶν συμφερόντων μας, ὅταν γίνονταν οἱ διαπραγματεύσεις γιὰ τὶς συμφωνίες μὲ τὴν Περσία, τὸ Ἰσραὴλ καὶ τόσες ἄλλες χῶρες ποὺ παράγουν ὁμοειδῆ προϊόντα μὲ μᾶς. Ἴσως αὐτὸ νὰ ἔχει τὸ λόγο του, ψυχολογικοπολιτικῆς μορφῆς. Ὅταν γίνουν πλατιὰ γνωστὲς στὴν Ἑλλάδα οἱ ἄλλες συμφωνίες συνδέσεως, θὰ φανεῖ πόσο ἀβάσιμες εἶναι οἱ θριαμβολογίες τοῦ τύπου «μπήκαμε στὴν Κοινὴ Ἀγορὰ».

Θὰ ἐπιχειρήσουμε τώρα, χρησιμοποιώντας τὰ σχετικὰ κείμενα<sup>(14)</sup>, νὰ κάνουμε μιὰ σύντομη ἀνάλυση τριῶν συμφωνιῶν συνδέσεως τῆς ΕΟΚ: Μὲ τὴν Ἑλλάδα, μὲ τὴν Τουρκία καὶ μὲ τὶς ἀφρικανικὲς χῶρες. Θὰ δοῦμε ἔτσι

ὅτι πολλά ἀπὸ τὰ αἰτήματα ποὺ διατυπώνονται σήμερα στὴν Ἑλλάδα εἶχαν ἀντιμετωπισθεῖ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ στὶς ἄλλες συμφωνίες, εὐνοϊκὰ γιὰ τὶς συνδεόμενες χώρες. Ἡ σύγκριση τῶν τριῶν συμφωνιῶν εἶναι θλιθερὴ γιὰ μᾶς.

### 3. Ἡ σύνδεση μὲ τὴν Ἑλλάδα

Ἡ συμφωνία συνδέσεως τῆς ΕΟΚ μὲ τὴν Ἑλλάδα ὑπογράφηκε στὴν Ἀθήνα στὶς 9 Ἰουλίου 1962. Ψηφίστηκε ἀπὸ τὴν ἑλληνικὴ Βουλὴ (ἀπὸ τοὺς ἐκπροσώπους τῶν κομμάτων ΕΡΕ καὶ Κέντρου) καὶ ἔγινε ὁ νόμος 4226)12-3-1962. Ἡ ἐφαρμογὴ τῆς ἄρχισε τὴν 1η Νοεμβρίου 1962. Γιὰ τὴν ΕΟΚ ἡ συμφωνία αὐτὴ, ὅπως εἶδαμε, ἦταν ἀπλῶς μιὰ ἀπ' τὶς πολλὰς ρυθμίσεις τῶν σχέσεων τῆς μὲ τὸν ὑπόλοιπο κόσμον, ἡ πρώτη σύνδεση (μετὰ ἀπὸ τὴ σύνδεση μὲ τὶς ἀφρικανικὲς χώρες) ποὺ ἔγινε μὲ βάση τὸ ἄρθρο 238 τῆς Συνθήκης τῆς Ρώμης. Γιὰ τὴν Ἑλλάδα ὁμοίως ἐσήμαινε ριζικὴ ἀναπροσαρμογὴ τῆς ἐθνικῆς μας ζωῆς πρὸς αὐστηρὰ καθορισμένες κατευθύνσεις.

Πρὶν ἀπὸ τὴν ὑπογραφή τῆς συμφωνίας καὶ τὴν κύρωσή της ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴ Βουλὴ, ἔγιναν στὴ χώρα μας ὀξύτερες συζητήσεις. Οἱ πολέμιοι τῆς συνδέσεως μὲ τὴν ΕΟΚ ἐξηγοῦσαν γιὰτί δὲν μπορούσε νὰ προκύψει τίποτα καλὸ ἀπὸ τὴ συμφωνία. Ὁ καθηγητὴς τῆς Πολιτικῆς Οἰκονομίας στὴ Νομικὴ Σχολὴ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Δημοσθένης Στεφανίδης<sup>(15)</sup> ἔγραφε σχετικὰ:

«Ἄν ἡ Ἑλλάς ἐλάμβανε τὴν ἀπόφασιν νὰ προσχωρήσῃ εἰς τὴν Κοινὴν Ἀγοράν, θὰ ἔπρεπεν ἐν πρώτοις νὰ ἀποβάλλῃ τὴν ἐλπίδα περαιτέρω ἐκβιομηχανίσεώς της. Ἡ ἐκβιομηχάνισις ὁμοίως τῆς πατρίδος μας ἀποτελεῖ ζήτημα ζωῆς ἢ θανάτου δι' αὐτήν».

Ἐνας ἄλλος βαθὺς μελετητὴς καὶ πολέμιος τῆς συνδέσεως, ὁ κ. Ἡλίας Ἡλιοῦ, χαρακτηριστῶς τὴ σύνδεση μὲ τὴ διβλικὴ ἔκφραση «Ἡ Ἑλλάς στὸ λάκκο τῶν λεόντων».

Ἐπιδιώξεις πολιτικές: Τὶς ἀπόψεις καὶ τὶς προσδοκίες τῶν ὑποστηρικτῶν τῆς συνδέσεως τὶς διατύπωσε ἐπιγραμματικὰ ὁ τότε ὑπουργὸς Συντονισμοῦ κ. Παπαληγούρας στὴ Βουλὴ:

«Ἡ σύνδεσις παρέχει εἰς ὅλους ἡμᾶς ἕνα αἶσθημα γενικωτέρας πολιτικῆς καὶ οἰκονομικῆς σταθερότητος καὶ ἀσφαλείας»<sup>(16)</sup>. Βέβαια, αὐτὸ τὸ «ἡμᾶς» δὲν μπορεῖ δυστυχῶς νὰ θεωρηθεῖ ὅτι ἀφορᾷ τὴν πλειοψηφία τῶν Ἑλλήνων. Ἡ φράση ὁμοίως αὐτὴ τοῦ κ. Παπαληγούρα εἶναι τὸ κλειδί ποὺ μᾶς ἐξηγεῖ γιὰτί συνδεθήκαμε μὲ τὴν ΕΟΚ, ἐνῶ ὅλοι οἱ οἰωνοὶ ἦταν πολὺ κακοί. Ἡ σύνδεση μὲ τὴν ΕΟΚ ἔγινε γιὰ πολιτικούς κυρίως λόγους. Ἡ τότε ἑλληνικὴ κυβέρνησις τῆς ΕΡΕ θέλησε μὲ τὴ συμφωνία συνδέσεως νὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν πολιτικὴ σταθερότητα, ὅπως αὐτὴ τὴν ἐννοοῦσε.

Ἄλλωστε στὸ προοίμιον τῆς συμφωνίας τῶν Ἀθηνῶν ἀναφέρεται ρητὰ ὅτι οἱ συμβαλλόμενοι εἶναι «ἀποφασισμένοι νὰ ἐνισχύσουν

τὴν διασφάλισιν τῆς εἰρήνης καὶ τῆς ἐλευθερίας, διὰ τῆς ἀπὸ κοινού ἐπιδιώξεως τοῦ ἰδεώδους ὑπὸ τοῦ ὁποίου διαπνέεται ἡ ἰδρυτικὴ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος συνθήκη». Χαρακτηριστικὸ ἐπίσης εἶναι τὸ γεγονός ὅτι στὸ προοίμιον τῆς συμφωνίας τῶν Ἀθηνῶν οὔτε μιὰ φορὰ δὲν ἀναφέρονται οἱ καταστατικὲς ἀρχὲς τοῦ ΟΗΕ.

Τελωνειακὴ ἔνωση: Στὸν οἰκονομικὸ τομέα, ἡ συμφωνία αὐτὴ καθιερώνει ἀνάμεσα στὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ΕΟΚ μιὰ τελωνειακὴ ἔνωση. Δηλαδή ἐπιβάλλει σταδιακὰ (σὲ 12 χρόνια γιὰ ὅσα προϊόντα δὲν παράγονται ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ σὲ 22 χρόνια γιὰ ὅσα παράγονται) τὴν ὀλοκληρωτικὴν κατάργησιν τῶν δασμῶν ἀνάμεσα στὴν Ἑλλάδα καὶ τὴν ΕΟΚ. Ἐπιβάλλει ἐπίσης στὴν Ἑλλάδα νὰ ἀποδεχθεῖ μετὰ τὸ τέλος τῆς μεταβατικῆς περιόδου τὸ κοινὸ ἐξωτερικὸν δασμολόγιον τῆς ΕΟΚ ἀπέναντι στὶς τρίτες χώρες. Δηλαδή, μετὰ τὰ 22 χρόνια, ἡ Ἑλλάδα πρέπει νὰ καταργήσῃ ὅλους τοὺς δασμούς της καὶ ὅλους τοὺς ποσοτικὸς περιορισμοὺς στὴν εἰσαγωγὴ τῶν προϊόντων τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ. Καὶ καταλαβαίνει κανεὶς τί σημαίνει αὐτό, ὄχι μόνον γιὰ τὴν ἀναιμικὴν μας βιομηχανία, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴ γεωργίαν καὶ τὴ βιοτεχνίαν μας. Προβλέπεται ἐπίσης στὴ συμφωνία ὅτι «μεταγενεστέρως» θὰ γίνῃ ἡ πλήρης προσχώρησις τῆς Ἑλλάδος στὴν ΕΟΚ.

Οἱ σχέσεις μας μὲ ἄλλες χώρες: Ὅσον ἀφορᾷ τὶς ἐμπορικὲς μας σχέσεις μὲ τὶς ἄλλες χώρες, ἰδιαιτέρως τὶς σοσιαλιστικὲς, οἱ ὁποῖες ἀπορροφοῦν τὰ 21% τῶν ἐξαγωγῶν μας, τὸ ἄρθρον 21 τῆς συμφωνίας συνδέσεως καθορίζει:

«Πρὸς διευκόλυνσιν τῆς εἰσαγωγῆς ὠρισμένων εἰδῶν ἐκ χωρῶν, μετὰ τῶν ὁποίων ἡ Ἑλλάς συνδέεται διὰ διμερῶν ἐμπορικῶν συμφωνιῶν, αὕτη ἔχει τὸ δικαίωμα, ἐὰν ἡ λειτουργία τῶν συμφωνιῶν τούτων μετὰ τῶν ἐν λόγω χωρῶν θίγεται αἰσθητῶς ἐκ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν διατάξεων τῆς συμφωνίας, νὰ παραχωρῇ δασμολογικὰς ποσοστῶσεις, ἐπὶ μειωμένων δασμῶν ἢ ἀτελείας, κατόπιν προηγουμένης συγκαταθέσεως τοῦ Συμβουλίου Συνδέσεως». Δηλαδή οἱ σχέσεις τῆς Ἑλλάδος μὲ τὸν ὑπόλοιπον κόσμον εἶναι στὴν ἀπόλυτη διάκρισιν τοῦ Συμβουλίου Συνδέσεως (θὰ δοῦμε παρακάτω πῶς λειτουργεῖ τὸ Συμβούλιον αὐτό). Ἀντίθετα ἡ ΕΟΚ διαπραγματεύεται μὲ τρίτες χώρες καὶ κλείνει συμφωνίες ποὺ θίγουν τὰ συμφέροντά μας, χωρὶς νὰ ἔχει ἀνάγκη νὰ καταφύγῃ στὸ Συμβούλιον Συνδέσεως, ὅπου ἡ Ἑλλάδα θὰ μπορούσε νὰ φέρῃ ἀντιρρήσεις ἀποτελεσματικὰς.

Ἄλλὰ, πηγαίνοντας πρὸς πέρα ἀπὸ τὸ Συμβούλιον Συνδέσεως, μὲ τὸν προσαρτημένον στὴ συμφωνία συνδέσεως πρωτόκολλον ὑπ' ἀριθ. 8, ἡ ΕΟΚ μᾶς ἐπέβαλε ἀνώτατα ὅρια, πάνω ἀπὸ τὰ ὁποῖα δὲ μπορούμε νὰ παραχωρήσουμε δασμολογικὲς ποσοστῶσεις<sup>(17)</sup>. Σύμφωνα μὲ τὸ πρωτόκολλον αὐτό, ἡ συνολικὴ ἀξία τῶν ποσοστῶσεων τοῦ ἁρθροῦ 21 δὲν πρέπει νὰ ξεπερνᾷ τὸ 10% τῆς ἀξίας τῶν ἑλληνικῶν εἰσαγωγῶν προελεύσεως τρίτων χωρῶν

του προηγούμενου έτους. Καί για κάθε προϊόν ή αξία των ποσοτώσεων δέν πρέπει να ξεπερνάει τὸ 1/3 τῆς συνολικῆς αξίας τῶν ἐλληνικῶν εἰσαγωγῶν τοῦ προηγούμενου έτους.

Αὐτὸ σημαίνει πῶς δὲ μπορούμε νὰ παραχωρήσουμε δασμολογικὲς ποσοτώσεις αξίας πάνω ἀπὸ 30 ἑκατομμύρια δολλάρια στὶς ἀνατολικὲς χῶρες, ἀκόμα καὶ στὴν ἀπίθανη περίπτωση ποὺ θὰ τὸ επέτρεπε τὸ Συμβούλιο Συνδέσεως. Ἔτσι περιορίζονται κατ' ἀνάγκη καὶ οἱ ἐξαγωγές μας πρὸς τὶς χῶρες αὐτές. Ὅπως εἶναι γνωστὸ, οἱ εἰσαγωγές μας ἀπὸ τὴν ΕΟΚ εἶναι πολλὲς φορές μεγαλύτερες ἀπὸ τὶς ἐξαγωγές μας πρὸς αὐτήν. Ἐνῶ στὶς σχέσεις μας μὲ τὶς σοσιαλιστικὲς χῶρες, ἰσχύει ἡ ἀρχὴ ἴσες εἰσαγωγές καὶ ἐξαγωγές.

Ἄλλοι ὄροι: Για τὴ γεωργικὴ μας πολιτικὴ ἢ συμφωνία συνδέσεως προβλέπει ὅτι θὰ πρέπει νὰ ἔχει ἐναρμονισθεῖ μὲ τὴν ἀγροτικὴ πολιτικὴ τῆς ΕΟΚ στὸ τέλος τῆς περιόδου τῶν 22 χρόνων. Ἐν τῷ μεταξύ, ὅπως μαθαίνουμε ἀπὸ τὸν τύπο, τὸ Συμβούλιο Συνδέσεως ἀπέρριψε ὡς τὰ τώρα συστηματικὰ ὅλες τὶς ἐλληνικὲς αἰτήσεις γιὰ ἐναρμόνιση τῆς ἀγροτικῆς μας πολιτικῆς, ποὺ θὰ επέτρεπε, ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὶς μακροχρόνιες σὲ βάρος τῆς γεωργίας μας συνέπειες, νὰ τοποθετηθοῦν ὀρισμένα γεωργικά μας προϊόντα στὸ χῶρο τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς σὲ τιμὲς συναγωνισμοῦ.

Ἡ συμφωνία προβλέπει τὴν ἐλεύθερη κυκλοφορία ἐργαζομένων μεταξὺ ΕΟΚ καὶ Ἑλλάδος μετὰ τὴ δωδεκαετία. Ἔτσι θὰ διευκολυνθεῖ ἀκόμα περισσότερο ἡ μετανάστευση.

Ἀντίθετα, γιὰ τὴν ἐγκατάσταση ἐπιχειρηματιῶν καὶ ἐπιχειρήσεων ἀπὸ τὴν ΕΟΚ στὴν Ἑλλάδα καὶ ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα στὴν ΕΟΚ (ἡ δευτέρη περίπτωση μᾶλλον σὰν δείγμα χιουμοριστικῆς διαθέσεως τῶν συντακτῶν τῆς συμφωνίας μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ), τὸ Συμβούλιο Συνδέσεως ἀποφασίζει πρὶν περάσει ἡ δωδεκαετία. Εἶναι γνωστὲς οἱ διαμαρτυρίες τῶν ἐμποροβιομηχάνων καὶ τῶν βιοτεχνῶν γιὰ τὴ δυνατότητα ποὺ δίνει στοὺς ξένους ἡ διάταξη αὐτὴ νὰ ἔρθουν στὴν Ἑλλάδα καὶ νὰ ἐκτοπίσουν τοὺς Ἕλληνες ποὺ θὰ ἔχουν ὁμοειδεῖς, ἀλλὰ λιγότερο συγχρονισμένες ἐπιχειρήσεις.

Ἐπίσης στὶς μεταφορὲς μποροῦν νὰ ἐπεκταθοῦν μὲ ἀπόφαση τοῦ Συμβουλίου Συνδέσεως καὶ στὴν Ἑλλάδα οἱ σχετικὲς διατάξεις τῆς Ἰδρυτικῆς συνθήκης τῆς ΕΟΚ. Ὁ πρόεδρος τοῦ Ναυτικοῦ Ἐπιμελητηρίου κ. Α. Γράτσος, μιλώντας στὸ ναυτιλιακὸ συνέδριο τὸν περασμένο Αὐγουστο, ἐξεδήλωσε τὶς ἀνησυχίες τῶν Ἑλλήνων ἐφοπλιστῶν γιὰ τὸ «μέγα καὶ δυσεξερεύνητον θέμα τῶν ἐπιπτώσεων ἐπὶ τῆς ἐλληνικῆς ἐμπορικῆς ναυτιλίας ἐκ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητος»<sup>(19)</sup>.

Τὸ Συμβούλιο Συνδέσεως: Τὸ ὄργανο ποὺ παρακολουθεῖ καὶ ρυθμίζει τὶς σχέσεις ΕΟΚ καὶ Ἑλλάδας μέσα στὰ πλαίσια τῆς Συμφωνίας Συνδέσεως, εἶναι τὸ Συμβούλιο Συνδέσεως. Αὐτὸ ἀποτελεῖται ἀπὸ ἐκπροσώπους τῶν κυβερνήσεων τῶν κρατῶν-μελῶν τῆς ΕΟΚ, τοῦ Συμβουλίου Ὑπουργῶν

καὶ τῆς ἐκτελεστικῆς τῆς ἐπιτροπῆς καὶ ἀπὸ ἐκπροσώπους τῆς ἐλληνικῆς κυβερνήσεως. Εἶναι οὐσιαστικὰ διμερὲς ὄργανο. Ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ στέκει ἡ Κοινότητα καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἡ Ἑλλάδα. Χαρακτηριστικά, ἡ προεδρία τοῦ ἀνήκει ἕξη μῆνες στὴν Ἑλλάδα καὶ ἕξη μῆνες σὲ ἐκπρόσωπο τῆς ΕΟΚ. Τυπικὰ διέπεται ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τῆς ἰσοτιμίας. Οἱ ἀποφάσεις τοῦ παίρνονται ὁμόφωνα. Ἡ ἰσοτιμία παραμένει ὁμοῦ «ἀπλῶς νομικὴ, χωρὶς νὰ καταλήγη καὶ εἰς πραγματικὴν τοιαύτην, ὥστε νὰ ἐπιτυγχάνεται σχετικὴ ἰσορροπία μεταξὺ τῶν μερῶν. Εἶναι φανερὸν ὅτι ὑπὸ τοιαύτας περιστάσεις, ἡ Κοινότης, διαθέτουσα πλείονα μέσα πίεσεως, δύναται νὰ μεταβάλῃ τὸ Συμβούλιον Συνδέσεως εἰς ὄργανον, δεχόμενον τὰς ἐντολάς τῆς, τὰς ὁποίας ἀκολούθως θὰ καλεῖται νὰ ἐφαρμόσῃ ἡ Ἑλλάς»<sup>(10)</sup>. Σφοδρὴ πολεμικὴ κατὰ τῶν μεθόδων λειτουργίας τοῦ Συμβουλίου Συνδέσεως ἔχει κάνει ἐπανειλημμένα καὶ ὁ Σύνδεσμος Ἑλλήνων Βιομηχάνων.

Σημειώνουμε, ὅτι ἡ ΕΟΚ μᾶς ὑποσχέθηκε τὴν παραχώρηση δανείου 125 ἑκατομμυρίων δολλαρίων, ἀφοῦ προηγουμένως ἡ Ἑλλάδα ὑποσχέθηκε νὰ ρυθμίσει τὸ προπολεμικὸ δημόσιο ἐξωτερικὸ χρέος (230 περίπου ἑκατομμύρια δολλάρια).

Ἡ σύντομη αὐτὴ ἐπισκόπηση θὰ μᾶς ἐπιτρέψει νὰ κάνουμε τὶς συγκρίσεις μὲ τὶς συμφωνίες συνδέσεως τῆς ΕΟΚ μὲ τὴν Τουρκία καὶ τὶς ἀφρικανικὲς χῶρες.

#### 4. Ἡ σύνδεση μὲ τὴν Τουρκία

Ἡ σχετικὴ συμφωνία συνδέσεως ὑπογράφηκε στὴν Ἀγκυρα στὶς 12 Σεπτεμβρίου 1963, δηλαδὴ μετὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς δικῆς μας.

Στὸ προοίμιό τῆς ὑπάρχει ἡ ἴδια ἀκριβῶς πολιτικὴ θεμελίωση. Ἀλλὰ ἀπὸ κεῖ καὶ πέρα, στὰ συγκεκριμένα θέματα, τὰ πράγματα ἀλλάζουν ριζικά. Ἡ σύνδεση περιλαμβάνει τρεῖς φάσεις:

- Τὴν προπαρασκευαστικὴ,
- Τὴ μεταβατικὴ,
- Τὴν τελικὴ.

Στὴν προπαρασκευαστικὴ φάση ποὺ διαρκεῖ κατ' ἀρχὴν πέντε χρόνια, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ φτάσει τὰ δέκα καὶ μετὰ νὰ παραταθεῖ ἀκόμα περισσότερο, ἡ Τουρκία δὲν ἀναλαμβάνει καμιά δέσμευση δασμολογικὴ ἢ ἄλλη ἀπέναντι στὴν ΕΟΚ. Ἀπλῶς θὰ προυπαθήσει(!) νὰ ἐπεκτείνει σ' ὅλα τὰ κράτη-μέλη τῆς ΕΟΚ τὴν εὐνοϊκότερη δασμολογικὴ μεταχείριση ποὺ εἶχε παραχωρήσει σ' ἕνα ἀπ' αὐτὰ πρὶν ἀπὸ τὴν ἰσχύ τῆς συμφωνίας. Καὶ θὰ προσπαθήσει νὰ ἐνισχύσει τὴν οἰκονομία τῆς, μὲ τὴ βοήθεια τῆς Κοινότητος, γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἀναλάβει τὶς ὑποχρεώσεις ποὺ θὰ ἔχει στὴ μεταβατικὴ καὶ τὴν ὀριστικὴ φάση (ἄρθρο 3).

Αὐτὸ σημαίνει ὅτι ἡ Τουρκία ἐξασφάλισε τουλάχιστο γιὰ 10 χρόνια καὶ οὐσιαστικὰ γιὰ ἀόριστο χρονικὸ διάστημα, τὴν πλήρη δασμολογικὴ προστασία καὶ αὐτοτέλεια. Στὸ διάστημα αὐτὸ δὲ θὰ ὑπάρχει τελωνειακὴ ἔνωση,

ούτε προετοιμασία για τελωνειακή ένωση με την ΕΟΚ.

Άλλα ή ΕΟΚ αναλαμβάνει άμέσως υποχρεώσεις απέναντι στην Τουρκία, υποχρεώσεις που δεν ανέλαβε απέναντι στην Ελλάδα. Καθορίζονται ποσοτώσεις, δηλαδή ποσότητες σημαντικές, ειδικά για κάθε μία χώρα της ΕΟΚ, στις οποίες θα εφαρμοστούν μειωμένοι δασμοί για τα τουρκικά προϊόντα: Για τα καπνά συνολικά 12.500 τόννοι. Για τη σταφίδα 30.000 τόννοι. Για τις ποσότητες αυτές, όπως αναφέρεται ρητά στο προσωρινό πρωτόκολλο υπ' άρ. 1, θα ισχύσουν οι δασμοί που προβλέπονται από τη συμφωνία συνδέσεως της 9 'Ιουλίου 1961, δηλαδή τη δική μας. Δηλαδή καθιερώνονται οι ίδιοι δασμοί που ισχύουν για τα δικά μας αντίστοιχα προϊόντα τα εισαγόμενα στην ΕΟΚ. Έτσι, με τη συμφωνία αυτή οι συνεταίροι μας καταφέρουν άμεσο πλήγμα στη χώρα μας που άρχισε και συνεχίζει το δασμολογικό της άφοπλισμό απέναντι στην ΕΟΚ, προς όφελος της Τουρκίας, που δεν ανέλαβε καμιά υποχρέωση απέναντί της. Μειωμένοι δασμοί προβλέπονται επίσης για τα τουρκικά φουντούκια και τα ξερά σύκα, άμέσως. Η Τουρκία φρόντισε και πέτυχε να εξασφαλίσει άμέσως εξαγωγές των βασικών της προϊόντων στην ΕΟΚ, ενώ οι Έλληνες κυβερνήτες βαυκαλίζονταν (μήπως βαυκαλίζονται και σήμερα;) με το όνειρο της εξαγωγής όλων των προϊόντων μας, ακόμα και των βιομηχανικών «στη μεγάλη αγορά των 170 εκατομμυρίων», όπου κυριαρχούν τα μεγαθήρια των βιομηχανικών μονοπωλίων.

Τελευταία έγραψαν οι έφημερίδες ότι το Συμβούλιο Συνδέσεως Ελλάδας - ΕΟΚ έμειωσε κατά 10% τους δασμούς για τα ελληνικά καπνά και ταυτόχρονα τους έμειωσε στο ίδιο ποσοστό και για την Τουρκία. Και ύψώθηκαν φωνές διαμαρτυρίας. Άλλα αυτό δεν είναι τίποτα άλλο από την εφαρμογή της συμφωνίας συνδέσεως Τουρκίας - ΕΟΚ, όπως βλέπομε.

Στο ίδιο πρωτόκολλο αναφέρεται ότι το δεύτερο χρόνο ισχύος της συμφωνίας, το Συμβούλιο Συνδέσεως μπορεί να αυξήσει τον όγκο των παραπάνω δασμολογικών ποσοτώσεων. Μετά από τον τρίτο χρόνο θα αποφασίσει για τη λήψη μέτρων που θα ευνουήν τη διάθεση και άλλων τουρκικών προϊόντων στην Κοινή Άγορά. Επίσης το πρωτόκολλο αναφέρει ότι η κοινή αγροτική πολιτική της ΕΟΚ σε καμιά περίπτωση δεν πρόκειται να βλάψει τις τουρκικές εξαγωγικές δυνατότητες που εξασφαλίζονται από τη συμφωνία.

Στη μεταβατική φάση, που θα διαρκέσει 12 χρόνια, θα γίνει σταδιακά η Τελωνειακή Ένωση. Με άλλα λόγια, μόνον όταν η Τουρκία δεχτεί ότι τελείωσε ή προπαρασκευαστική φάση, μόνο τότε θα αρχίσει η σταδιακή τελωνειακή ένωση που άρχισε σε μας άμέσως μετά την υπογραφή της συμφωνίας της δικής μας προσδέσεως.

Η τελική φάση, όταν και αν πραγματοποιηθεί, θα βασίζεται στην τελωνειακή έ-

νωση: κατάργηση δασμών μεταξύ Τουρκίας και ΕΟΚ, άποδοχή από την Τουρκία του ενιαίου έξωτερικού δασμολογίου της ΕΟΚ.

Στη συμφωνία ρητά όρίζεται ότι κάθε συμβαλλόμενο μέρος θα εφαρμόζει τη δική του οικονομική πολιτική, για να εξασφαλίσει την ανάπτυξη της οικονομίας του.

Και εδώ προβλέπεται Συμβούλιο Συνδέσεως για την παρακολούθηση της εφαρμογής της συμφωνίας, με το ίδιο σύστημα εκπροσωπήσεως όπως και σε μας. Άλλα στην προπαρασκευαστική φάση ή εξέταση των αποτελεσμάτων της Συνδέσεως, δηλαδή ή δουλειά του Συμβουλίου Συνδέσεως, περιορίζεται στην ανταλλαγή απόψεων. Αυτό σημαίνει ότι στη μεγάλη αυτή περίοδο ή ΕΟΚ δε θα έχει το δικαίωμα να επιβάλλει με τη μορφή αποφάσεων του Συμβουλίου Συνδέσεως τις απόψεις της στην Τουρκία.

Φυσικά οι Τούρκοι δε μπορούσαν να μην πάρουν και δάνειο από την ΕΟΚ. Είναι μέσα στις συνθήειές τους. Στα πρώτα πέντε χρόνια θα πάρουν 125 εκατομμύρια δολάρια. Άκριβώς όσα εξασφαλίσαμε και μεις με τόσο όδυνηρές αντιπαροχές, όπως είδαμε.

Σωστά λοιπόν χαρακτηρίστηκε ή συμφωνία συνδέσεως της Τουρκίας με την ΕΟΚ σα θρίομβος της τουρκικής διπλωματίας.

Φαίνεται ότι στη σκέψη των Τούρκων πολιτικών, όταν διαπραγματεύονταν με την ΕΟΚ κυριαρχούσαν τα οικονομικά κριτήρια. Ένώ οι δικοί μας έβαζαν πάνω απ' όλα τα πολιτικά όφελήματα που νόμιζαν ότι θα κέρδιζαν στο έσωτερικό της χώρας και άδιαφόρησαν για τις δυσμενείς συνέπειες στη δική μας οικονομία. Όπως γράφει ο οικονομολόγος κ. Β. Δαμαλάς, «συνεδέθημεν με την Κοινή Άγοράν, διακηρύξαντες μάλιστα ότι αί έξ χωραι μας παρέσχον δρους έξαιρετικά ευνοϊκούς. Είναι πράγματι ευνοϊκοί οι δροι; Άσφαλώς όχι, άλλ' ήμεις έχομεν την ανάγκην να εμφανιζώμεθα ως θαυματοποιοί. Αυτό είναι το άτύχημα δια την χώραν μας. Τόσον τα πολιτικά πρόσωπα όσον και τα ύπηρεσιακά, χρωματίζουν πολιτικώς όλα τα προβλήματα και είς όλας τας περιπτώσεις μεταχειρίζονται γλώσσαν προεκλογικήν»<sup>(20)</sup>.

## 5. Η σύνδεση της ΕΟΚ με τις Άφρικανικές χώρες

Με τη ραγδαία ανάπτυξη του άπελευθερωτικού κινήματος της μαύρης Άφρικής τα τελευταία χρόνια, ή Γαλλία έσπευσε να δώσει τυπική πολιτική ανεξαρτησία στις άποικίες της της περιοχής αυτής, κρατώντας τις θέσεις - κλειδιά των οικονομιών τους και προσπαθώντας να παρεμποδίσει τις προσπάθειές τους για την κατάκτηση μιάς πραγματικής πολιτικής και οικονομικής ανεξαρτησίας. Η νέα γαλλική άποικιακή αυτοκρατορία όνομάστηκε Γαλλική Ένωση. Όπως θυμόμαστε, ή Γουινέα άπαντώντας «όχι» στο δημοψήφισμα του Ντε Γκώλ, έμεινε έξω από τη Γαλλική Ένωση. Το παράδειγμα της Γαλλίας

ἀκολούθησαν ἡ Ἰταλία γιὰ τὴ Σομαλία καὶ τὸ Βέλγιο γιὰ τὸ Κογκό, τὴ Ρουάντα καὶ τὸ Μπουρούντι.

Μὲ τὸ σύστημα αὐτό, ἡ κάθε μητρόπολη εἶχε ἐξασφαλίσει προνομιακοὺς ὄρους οἰκονομικῆς ἐκμεταλλεύσεως στὶς πρώην ἀποικίες. Ὅταν ἔγινε ἡ Κοινὴ Ἀγορά, οἱ ἄλλοι συνεταῖροι καὶ ἰδιαίτερα ἡ Δυτικὴ Γερμανία ζήτησαν νᾶχουν κι αὐτοὶ τὴν εὐχέρεια νὰ «συνεργάζονται» μὲ τὶς χῶρες αὐτὲς μὲ τοὺς ἴδιους εὐνοϊκοὺς ὄρους. Ἔτσι, μέσα στὴν Ἰδρυτικὴ τῆς ΕΟΚ συνθήκη τῆς Ρώμης (ἄρθρα 131 - 136) προβλέπεται ἡ σύνδεση τῆς Κοινῆς Ἀγορᾶς μὲ τὰ ὑπερπόντια ἐδάφη (σ' αὐτὰ περιλαμβάνονται ἐκτὸς ἀπὸ τὶς ἀφρικανικὲς χῶρες καὶ μερικὲς ἄλλες γαλλικὲς ἀποικίες στὴν Ἀφρική καὶ Ὠκεανία καὶ ἡ Ὁλλανδικὴ Νέα Γουινέα). Ἡ διάρκεια τοῦ καθεστώτος αὐτοῦ τῆς συνδέσεως καθορίστηκε γιὰ πέντε χρόνια<sup>(2)</sup>. Ἐν τῷ μεταξύ οἱ χῶρες τῆς μαύρης Ἀφρικῆς ποὺ ὑπάγονται στὸ καθεστῶς αὐτὸ σὲ σχέση μὲ τὴν ΕΟΚ, ἔγιναν δεκτὲς στὸν ΟΗΕ καὶ ἄρχισαν νὰ ἀποχτοῦν δική τους ἐκπροσώπηση στὶς διεθνεῖς σχέσεις. Χρειάστηκε λοιπὸν νὰ ὑπογραφεῖ μιὰ συνθήκη συνδέσεως μὲ αὐτὲς. Ἐνῶ προηγούμενα ἡ σύνδεσή τους ἦταν πράξη ἐσωτερικῆ τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ, τώρα ἦταν ἀποτέλεσμα συμφωνίας τῆς ΕΟΚ μὲ τὶς ἐνδιαφερόμενες 18 ἀφρικανικὲς χῶρες. Ἡ συμφωνία αὐτὴ ὑπογράφηκε στὸ Γιαουντέ τοῦ Καμερόν στὶς 20 Ἰουλίου 1963. Συμβαλλόμενες μὲ τὶς ἕξι χῶρες τῆς ΕΟΚ ἦταν οἱ Δημοκρατίες τῆς Ἀκτῆς τοῦ Ἐλεφαντόδοντος, τοῦ Ἄνω Βόλτα, τοῦ Γκαμπόν, τῆς Δαχομέης, τοῦ Καμερόν, τῆς Κεντροαφρικανικῆς Ἐνώσεως, τοῦ Κογκό (Μπραζαβίλ), τοῦ Νίγηρα, τῆς Μαδαγασκάρης, τοῦ Μαλί, τῆς Μαυριτανίας, τῆς Σενεγάλης, τοῦ Τόγκο, τῆς Τσάντ, (πρώην Γαλλικὲς ἀποικίες), τοῦ Κογκό (Λεοπολντβίλ), τῆς Ρουάντα καὶ τὸ Βασίλειο τοῦ Μπουρούντι (πρώην βελγικὲς ἀποικίες) καὶ ἡ Δημοκρατία τῆς Σομαλίας (πρώην ἰταλικὴ ἀποικία).

Ἡ διάρκεια τῆς συμφωνίας καθορίστηκε μόνο γιὰ πέντε χρόνια. Γιὰ τὴν ἐπόμενη πενταετία θὰ συζητηθοῦν καὶ θὰ συμφωνηθοῦν νέοι ὄροι. Οἱ ἀφρικανικὲς χῶρες δὲ δεσμεύονται ὅπως ἡ Ἑλλάδα μὲ μιὰ συμφωνία ἀπεριόριστης χρονικῆς διάρκειας. Ἀλλὰ καὶ πρὶν ἀπὸ τὴν πενταετία, ἡ συμφωνία μπορεῖ νὰ καταγγελθεῖ ἀπὸ τὴν ΕΟΚ ἢ ἀπὸ μιὰ συνδεμένη χώρα, μὲ προειδοποίηση ἕξι μηνῶν.

**Πολιτικὴ θεμελίωση:** Στὸ προοίμιο καθορίζεται ρητὰ ὅτι ἡ συνεργασία τῆς ΕΟΚ καὶ τῶν χωρῶν αὐτῶν θὰ βασίζεται στὸ σεβασμὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτη τοῦ ΟΗΕ. Ὅτι ἐπιδιώκεται μὲ τὴ συμφωνία νὰ διευκολυνθεῖ ἡ διαφοροποίηση τῆς οἰκονομίας καὶ ἡ ἐκβιομηχάνιση τῶν συνδεομένων ἀφρικανικῶν κρατῶν γιὰ νὰ μπορέσουν νὰ ἐνισχύσουν τὴν οἰκονομική τους ἰσορροπία καὶ ἀνεξαρτησία. Ὅτι τὰ συμβαλλόμενα μέρη συμφωνοῦν γιὰ τὴ σημασία ποὺ ἔχει ἡ ἀνάπτυξη τῶν ἀνταλλαγῶν ἀνάμεσα στὰ ἀφρικανικὰ κράτη, καθὼς καὶ τῶν διεθνῶν οἰκονομικῶν σχέσεων. Φυσικὰ, ἡ ἀναγνώριση τῶν

ἀρχῶν αὐτῶν δὲ σημαίνει καθόλου ὅτι ἡ ΕΟΚ θὰ φροντίσει γιὰ τὴ λύση τῶν σχετικῶν προβλημάτων. Βλέπουμε ὅμως ποῖο πνεῦμα μπόρεσαν νὰ ἐπιβάλουν στὶς συζητήσεις οἱ πρώην ἀποικίες. Ἀξιοσημείωτο εἶναι ἐπίσης τὸ γεγονός, ὅτι τὸ προοίμιο αὐτὸ δὲν ἀναφέρει τίποτα γιὰ τὰ «ἰδεώδη» τῆς Εὐρωπαϊκῆς Οἰκονομικῆς Κοινότητας.

**Δασμολογικὴ πολιτικὴ:** Τὰ κράτη τῆς ΕΟΚ θὰ καταργήσουν τοὺς δασμούς τους γιὰ τὰ προϊόντα τῶν συνδεομένων ἀφρικανικῶν χωρῶν, στὸ βαθμὸ ποὺ θὰ καταργοῦν τοὺς δασμούς ἀνάμεσά τους, ὅπως καθορίζεται ἀπὸ τὴ συνθήκη τῆς Ρώμης. Γιὰ ὀρισμένα ὅμως βασικὰ προϊόντα τῶν ἀφρικανικῶν χωρῶν (καφέ, κακάο, τσάϊ καὶ μερικὰ ἄλλα) ἡ κατάργηση τῶν δασμῶν τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ ἀρχίζει ἀμέσως ἀπὸ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς συμφωνίας.

Τὸ κάθε συνδεόμενο ἀφρικανικὸ κράτος, χωριστὰ, θὰ θεσπίσει ἴση τελωνειακὴ μεταχείριση γιὰ ὅλες τὶς χῶρες τῆς ΕΟΚ (αὐτὸ τὸ μέτρο ποὺ ἐνδιαφέρει ἰδιαίτερα τὴ Δυτικὴ Γερμανία, στρέφεται κατὰ τῆς Γαλλίας). Κάθε συνδεόμενο κράτος θὰ μειώνει τοὺς δασμούς του γιὰ τὰ προϊόντα τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ κατὰ 15% τὸ χρόνο. Ἀλλὰ κάθε συνδεόμενο κράτος ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διατηρήσει τοὺς ὑπάρχοντες δασμούς ἢ ἰσοδύναμους φόρους ἢ νὰ ἐπιβάλει νέους, ὅταν κρίνει πὼς εἶναι ἀπαραίτητοι γιὰ τὴν ἀνάπτυξή του, τὴν ἐκβιομηχάνισή του ἢ τὴν ἐνίσχυση τοῦ προϋπολογισμοῦ του (ἄρθρο 3), χωρὶς νὰ ρωτήσῃ κανέναν. Μὲ αἴτηση τῆς ΕΟΚ μπορεῖ νὰ γίνον συζητήσεις μέσα στὸ Συμβούλιο Συνδέσεως γιὰ τὰ μέτρα αὐτά. Αὐτὸ σημαίνει ὅτι νομικὰ τουλάχιστο δὲν ὑπάρχει τρόπος ἐξαναγκασμοῦ μιᾶς ἀφρικανικῆς χώρας νὰ μειώσει τοὺς δασμούς της ἀπέναντι στὴν ΕΟΚ.

Ἀντίθετα, γιὰ τὴν Ἑλλάδα ἰσχύουν τὰ ἐξῆς: Κατὰ τὴ διάρκεια τῆς μεταβατικῆς μόνο περιόδου τῶν 12 χρόνων, ἡ Ἑλλάδα μπορεῖ νὰ ἐπαναφέρει, νὰ ἀυξήσει ἢ νὰ ἐπιβάλει εἰσαγωγικοὺς τελωνειακοὺς δασμούς μονάχα γιὰ τὴν ὑποστήριξη νέων ἐπιχειρήσεων, ποὺ δὲν ὑπῆρχαν στὴν Ἑλλάδα ὅταν ἄρχισε νὰ ἐφαρμόζεται ἡ συμφωνία συνδέσεως (ἄρθρο 18). Δηλαδή, γιὰ ὅλες τὶς βιομηχανίες μας ποὺ ὑπῆρχαν πρὶν ἀπὸ τὴ σύνδεση στὴν Ἑλλάδα, δὲ μπορούμε νὰ πάρουμε μέτρα δασμολογικῆς προστασίας ἀπέναντι στὴν ἐπίθεση τῶν ἰσχυρῶν δυτικοευρωπαϊῶν ἀνταγωνιστῶν τους. Τὰ μέτρα ὅμως αὐτὰ δὲ μποροῦν νὰ ἐφαρμοσθοῦν γιὰ τὴν προστασία ἐνὸς κλάδου τῆς παραγωγῆς μας, ἀλλὰ μόνο γιὰ μιὰ συγκεκριμένη περίπτωση. Καὶ ὁ συγκεκριμένος δασμὸς δὲν μπορεῖ νὰ ἀυξηθεῖ περισσότερο ἀπὸ 25% κατ' ἀξίαν.

Τέλος, τὸ σύνολο τῶν τέτοιων δασμολογικῶν μέτρων δὲ μπορεῖ νὰ θίξει εἰσαγωγὲς ἀξίας μεγαλύτερης ἀπὸ 10% τῶν ἐλληνικῶν εἰσαγωγῶν ἀπὸ τὴν ΕΟΚ τοῦ 1958. Ἡ περίοδος ἰσχύος τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν δὲν μπορεῖ νὰ ξεπεράσῃ τὰ ἑννέα χρόνια, ἐκτὸς ἂν ἐπιτρέψῃ τὸ Συμβούλιο Συνδέσεως τὴν παρά-

τασή τους. Καί κάθε παρόμοιο μέτρο πρέπει να τὸ ἀναφέρει ἡ Ἑλλάδα στὸ Συμβούλιο Συνδέσεως προκαταβολικά, πρὶν ἀπὸ τὴ λήψη του, καὶ αὐτὸ «δύναται νὰ προβαίνει εἰς καταλλήλους συστάσεις».

Παραθέσαμε ὁλόκληρο τὸ περιεχόμενο τοῦ ἄρθρου 18 τῆς συμφωνίας συνδέσεώς μας μετὰ τὴν ΕΟΚ, γιατί εἶναι χαρακτηριστικὸ δείγμα τῶν πολλαπλῶν καὶ πολυποίκιλων δεσμῶν ποὺ μᾶς ἔχουν ἐπιβληθεῖ. Μετὰ τὴν εὐκαιρία αὐτὴ θὰ πρέπει νὰ υπογράμμισουμε ὅτι ἡ δική μας συμφωνία συνδέσεως εἶναι γεμάτη περίτεχνες καὶ ἐκτεταμένες νομικὲς κατασκευές, κατὰ κανόνα ἀσαφεῖς ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν προστασία μας καὶ συγκεκριμένες ὅταν πρόκειται γιὰ τὶς δεσμεύσεις μας. Ἐπίσης ἔχει πλῆθος συμπληρωματικὰ πρωτόκολλα ποὺ παρουσιάζουν τὰ ἴδια γνωρίσματα. Οἱ δυὸ ἄλλες συμφωνίες συνδέσεως εἶναι πολὺ ἀπλὲς στὴ μορφή σὲ σύγκριση μετὰ τὴ δική μας. Μποροῦμε νὰ ποῦμε πῶς ἂν δὲν πετύχαμε καλούς ὄρους συνδέσεως, πετύχαμε ὅμως περίτεχνη νομικὴ διατύπωση. Ἔτσι ἡ συμφωνία εἶναι λιγότερο κατανοητὴ στοὺς μὴ εἰδικούς καὶ μποροῦμε νὰ ἰσχυριζόμαστε ὅτι μετὰ αὐτὴν πετύχαμε νὰ «μποῦμε στὴν Κοινὴ Ἀγορά».

**Περιορισμοὶ εἰσαγωγῆς:** Οἱ χώρες τῆς ΕΟΚ καταργοῦν τοὺς περιορισμοὺς εἰσαγωγῶν τῶν προϊόντων τῶν συνδεομένων ἀφρικανικῶν χωρῶν στὸ βαθμὸ ποὺ θὰ καταργοῦν τοὺς μεταξὺ τους περιορισμούς, δηλαδὴ οὐσιαστικὰ τοὺς καταργοῦν τελείως. Οἱ συνδεόμενες χώρες καταργοῦν τὸ ἀργότερο μέσα σὲ τέσσερα χρόνια τοὺς ποσοτικούς περιορισμοὺς τῶν εἰσαγωγῶν ἀπὸ τὶς χώρες τῆς ΕΟΚ. Ἀλλὰ κάθε συνδεδεμένη χώρα, ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν οἰκονομικὴ καὶ βιομηχανικὴ τῆς ἀνάπτυξη, μπορεῖ νὰ διατηρήσει τοὺς ποσοτικούς περιορισμοὺς στὶς εἰσαγωγές ἀπὸ τὴν ΕΟΚ ἢ νὰ ἐπιβάλλει νέους. Καὶ αὐτὴ ἡ περίπτωση εἶναι τὸ περιεχόμενο ἐνὸς ἀπὸ τὰ αἰτήματα ποὺ εἶχαν διατυπώσει στὸ σύνολό τους οἱ ὑπανάπτυκτες χώρες στὴν παγκόσμια διάσκεψη γιὰ τὸ ἐμπόριο καὶ τὴν ἀνάπτυξη πέρσι στὴ Γενεύη.

Ἡ Ἑλλάδα, πολὺ πρὶν ἀπὸ τὴ συμφωνία συνδέσεως μετὰ τὴν ΕΟΚ, εἶχε καταργήσει τοὺς ποσοτικούς περιορισμοὺς στὶς εἰσαγωγές μετὰ τὰ μέτρα Μαρκεζίνη τὸ 1953.

**Ρῆτρες προστασίας:** Μετὰ μιὰ σειρά ρῆτρης προστασίας, προβλέπεται ὅτι μιὰ συνδεδεμένη ἀφρικανικὴ χώρα μπορεῖ νὰ σταματήσει ὅλα τὰ μέτρα ὑπὲρ τῆς ΕΟΚ ποὺ ἀναφέρονται στὴ συμφωνία, ἢ νὰ μὴν καταργήσει τοὺς ἐθνικοὺς ὀργανισμοὺς ἐλέγχου ἢ περιορισμοῦ τῶν εἰσαγωγῶν, ἂν σ' ἓνα τομέα οἰκονομικῆς δραστηριότητος παρουσιαστοῦν σοβαρὲς διαταραχὲς ποὺ βάζουν σὲ κίνδυνο τὴν ἐξωτερικὴ τῆς νομισματικῆς σταθερότητα. Παρόμοια εὐχέρεια, σὲ ἄλλη βέβαια βάση, παρέχεται καὶ στὰ κράτη τῆς ΕΟΚ, ὅμως μᾶλλον σὰν μέτρο γιὰ ἄσκηση ἀντίθετης πιέσεως.

**Ὁχι Τελωνειακὴ ἔνωση.** Κάθε συνδεδεμένη ἀφρικανικὴ χώρα διατηρεῖ τὸ δικό της δασμολόγιο ἀπέναντι στὶς τρίτες χώ-

ρες. Δὲν ἀποδέχεται δηλαδὴ τὸ κοινὸ ἐξωτερικὸ δασμολόγιο τῆς ΕΟΚ. Αὐτὸ δὲν εἶναι κάτι ποὺ θεσπίσθηκε τελευταία μετὰ τὴ συμφωνία τοῦ Γιαουντέ, γιὰ νὰ μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς πῶς ὅταν υπογράψαμε ἐμεῖς τὴ δική μας συμφωνία συνδέσεως δὲν τὰ εἶχαμε ὑπ' ὄψη. Ἴσχυε ἀπὸ τὴν ἀρχή: εἶχε θεσπισθεῖ μετὰ τὴν ἰδρυτικὴ τῆς ΕΟΚ συνθήκη τῆς Ρώμης<sup>(22)</sup>. Ἡ μόνη παραχώρηση ποὺ κάνει τὸ κάθε συνδεδεμένο κράτος στὰ μέλη τῆς ΕΟΚ, εἶναι ἡ ρῆτρα τοῦ πλέον εὐνοουμένου κράτους, δηλαδὴ ἡ ὑπόσχεση ὅτι οἱ δασμοὶ στὰ προϊόντα τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ δὲν θὰ εἶναι ἀνώτεροι ἀπὸ τοὺς δασμοὺς ποὺ θὰ ἐπιβάλλονται στὰ ἴδια προϊόντα μιᾶς τρίτης χώρας ποὺ θὰ ἔχει εὐνοηθεῖ μετὰ τοὺς χαμηλότερους δασμούς.

**Ἐλευθερία ἄλλων συνδέσεων.** Οἱ συνδεδεμένες ἀφρικανικὲς χώρες μποροῦν νὰ σχηματίσουν μεταξὺ τους τελωνειακὲς ἐνώσεις ἢ ζώνες ἐλευθέρων συναλλαγῶν. Καί, τὸ σπουδαιότερο, ἡ συμφωνία συνδέσεως μετὰ τὴν ΕΟΚ δὲν ἀποτελεῖ ἐμπόδιο στὴ διατήρηση, ἢ τὴ δημιουργία, ἀνάμεσα σὲ ἓνα ἢ περισσότερα συνδεδεμένα κράτη καὶ ἓνα ἢ περισσότερα τρίτα κράτη, τελωνειακῶν ἐνώσεων ἢ ζωνῶν ἐλευθέρων συναλλαγῶν.

Αὐτὸ δηλαδὴ ποὺ διατυπώθηκε στὴν Ἑλλάδα τώρα τελευταία<sup>(23)</sup>, ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἄσχημη πείρα τῶν δύο πρώτων χρόνων συνδέσεως, σὰν τολμηρὸ αἶτημα, ὑπάρχει ἀπὸ τὴν ἀρχὴ σὰν βασικὸς θεσμὸς μέσα στὴ συμφωνία συνδέσεως τῆς ΕΟΚ μετὰ τὶς πρώην ἀποικιακὲς χώρες τῆς Ἀφρικῆς.

**Ἄλλες διατάξεις.** Στὸν καθορισμὸ τῆς ἀγροτικῆς τῆς πολιτικῆς, ἡ ΕΟΚ πρέπει νὰ παίρνει ὑπ' ὄψη τῆς τὰ συμφέροντα τῶν συνδεδεμένων Ἀφρικανικῶν χωρῶν. Γιὰ τὸ δικαίωμα ἐγκαταστάσεως ἐξασφαλίζεται ἴση μεταχείριση στοὺς ὑπηκόους τῶν ἑξῆ χωρῶν τῆς ΕΟΚ. Ἡ ἀπόφαση αὐτὴ στρέφεται βασικὰ κατὰ τῆς Γαλλίας. Ἐπίσης κατὰ τῆς Γαλλίας στρέφεται ἡ προβλεπόμενη ἀπελευθέρωση τῶν συναλλαγῶν, γιατί ἡ Γαλλία ὅπως εἶναι γνωστὸ εἶχε ἰδρύσει τὴ νομισματικὴ ζώνη τοῦ φράγκου στὶς πρώην ἀποικίες τῆς. Ἡ συμφωνία προβλέπει ὅτι στὰ πέντε χρόνια τῆς διαρκείας τῆς, οἱ χώρες τῆς ΕΟΚ θὰ διαθέσουν μέσω τοῦ «Εὐρωπαϊκοῦ Ταμείου Ἀναπτύξεως», περίπου 700 ἑκατομμύρια δολλάρια γιὰ ἐπενδύσεις καὶ γιὰ τεχνικὴ βοήθεια στὶς συνδεδεμένες Ἀφρικανικὲς χώρες, καὶ ἄλλα 230 ἑκατ. δολλάρια γιὰ ἐπιδοτήσεις σὲ τοπικοὺς καλλιεργητές. Τὸ τελευταῖο αὐτὸ μέτρο ἀποβλέπει στὴν ἀνάπτυξη καπιταλιστικοῦ τύπου ἀγροτικῶν ἐκμεταλλεύσεων στὶς Ἀφρικανικὲς χώρες καὶ ταυτόχρονα στὴ διάλυση τῶν ἰδιαίτερων δεσμῶν τους μετὰ τὴ Γαλλία<sup>(24)</sup>.

Οἱ θεσμοὶ τῆς συνδέσεως. Τὸ Συμβούλιο Συνδέσεως ἔχει καθήκοντα ἀνάλογα μετὰ τὰ καθήκοντα τοῦ δικοῦ μας, ἀλλὰ πολὺ πιὸ περιορισμένα, ὅπως εἶδαμε. Εἶναι διμερὲς ὄργανο. Μετέχουν σ' αὐτὸ ἀπὸ τὴ μία οἱ χώρες καὶ τὰ κεντρικὰ ὄργανα τῆς ΕΟΚ καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη οἱ συνδεδεμένες χώρες. Γιὰ τὴ λήψη ἀποφάσεων ἀπαιτεῖται συμφωνία τῶν



δύο ομάδων. Ἄλλὰ ἡ κάθε ομάδα εἶναι ἐλεύθερη νὰ κανονίσει μόνη τῆς μὲ ποιοῦ τρόπο (μὲ πλειοψηφία ἢ ὁμοφωνία) θὰ σχηματίζεται ἡ ἄποψή τῆς. Ἀνεξάρτητα ἀπὸ τὴν πραγματικότητα τῶν οἰκονομικῶν τους σχέσεων μὲ τὶς χώρες τῆς ΕΟΚ, οἱ 18 συνδεδεμένες χώρες, μέσα στὸ Συμβούλιο Συνδέσεως, δὲν ἔχουν τὴ θέσιν τοῦ προβάτου ἐπὶ σφαγὴν, ὅπως ἡ Ἑλλάδα, ἀλλὰ μποροῦν νὰ ἀσκοῦν τὴν πίεσίν τους συντονισμένα γιὰ τὴ λήψη ἀποφάσεων. Πάντως τὸ Ταμεῖο Ἀναπτύξεως ποῦ δίνει τὸ χρήμα, διοικεῖται μόνο ἀπὸ τὴν Ἐπιτροπὴ καὶ τὸ Συμβούλιο Ὑπουργῶν τῆς ΕΟΚ, χωρὶς συμμετοχὴ τῶν συνδεδεμένων χωρῶν. Ἡ συμφωνία προβλέπει τέλος κοινοβουλευτικὴ διάσκεψη (γιὰ τὴν προπαγανδιστικὴ ζύμωση) καὶ διαιτητικὸ δικαστήριον μὲ ἀναλογικὴ ἐκπροσώπηση.

**Σύνδεση τῆς ΕΟΚ μὲ ἄλλες χώρες.** Γιὰ κάθε αἴτηση προσχωρήσεως ἢ συνδέσεως μιᾶς χώρας μὲ τὴν ΕΟΚ, ἐνημερώνεται τὸ Συμβούλιο Συνδέσεως. Ἀλλὰ ὅταν πρόκειται γιὰ χώρα μὲ οἰκονομικὴ διάρθρωση καὶ παραγωγὴ ὅμοιες μὲ τῶν 18 συνδεδεμένων χωρῶν, τότε γιὰ τὴν αἴτησή τῆς γίνονται διαπραγματεύσεις μέσα στὸ Συμβούλιο Συνδέσεως. Ἐνῶ σὲ μᾶς, ὅπως εἶδαμε μὲ τὴν σύνδεση τῆς Τουρκίας, οἱ διαπραγματεύσεις ἔγιναν ἔξω ἀπὸ τὸ Συμβούλιο Συνδέσεώς μας. Καὶ ἐδῶ οἱ Ἀφρικανικὲς χώρες εἶναι σὲ καλύτερη μοῖρα ἀπὸ μᾶς.

Ἀπὸ τὴ σύντομη αὐτὴ ἀνάλυση βλέπομε πῶς τὰ πρῶν ἀποικιακὰ κράτη τῆς Ἀφρι-

κῆς πέτυχαν νὰ συνάψουν μὲ τὴν ΕΟΚ μιὰ συμφωνία συνδέσεως ποῦ δὲν τὰ ἀναγκάζει νὰ ἀφοπλιστοῦν δασμολογικὰ καὶ δὲν τὰ περιορίζει στὶς συναλλαγές τους, οὔτε στὴν ἄσκηση τῆς οἰκονομικῆς τους πολιτικῆς ἐσωτερικὰ καὶ ἐξωτερικὰ.

## 6. Συμπέρασμα

Ἡ σύγκριση μὲ τὶς συμφωνίες συνδέσεως τῆς Τουρκίας καὶ τῶν 18 Ἀφρικανικῶν χωρῶν εἶναι συντριπτικὴ. Καὶ ἐπιβεβαιώνει πῶς τὸ αἴτημα γιὰ ἀναθεώρηση τῆς πολιτικῆς μας καὶ τῶν σχέσεων μας μὲ τὴν ΕΟΚ εἶναι νόμιμο, ἀκόμα κι ἂν τὸ δοῦμε μέσα ἀπὸ τὸ πρίσμα τῶν σχέσεων τῆς ΕΟΚ μὲ τὶς ἄλλες χώρες.

Ἐπίσης ἀπὸ τὴν παραπάνω ἐπισκόπηση βλέπομε πόσο παρακατιανὴ θέσιν κατέχομε μέσα στὸ σύστημα τῶν σχέσεων τῆς ΕΟΚ μὲ τὸν ἄλλο κόσμον. Γι' αὐτὸ εἶναι τραγικὴ εἰρωνία νὰ χρησιμοποιεῖται καὶ σήμερα ἀκόμα αὐτὴ ἡ ὀλέθρια ψευτιά ὅτι «εἴμαστε μέσα στὴν Κοινὴ Ἀγορά».

Ἐχομε ὑποχρέωση νὰ συνεργαζόμαστε οἰκονομικὰ μὲ τὶς ἄλλες χώρες, ὅπως ἐπιτάσσουν τὰ συμφέροντά μας καὶ οἱ ἀνάγκες γιὰ τὴν ἀνάπτυξη τῆς καθυστερημένης οἰκονομίας μας, χωρὶς διακρίσεις καὶ χωρὶς νὰ ὑποτάσσουμε τὴν οἰκονομία μας στὴν πολιτικὴ σκοπιμότητα. Ποιὰ εἶναι ἡ Κυβέρνηση ποῦ θὰ ἐφαρμόσει αὐτὴ τὴν ἐλληνικὴ πολιτικὴ καὶ θὰ ἐξασφαλίσῃ τὴν εὐγνωμοσύνη τοῦ λαοῦ μας καὶ τὴν ἐπιδοκιμασίαν τῆς ἱστορίας;

## ΠΑΡΑΠΟΜΠΕΣ

1. Βλ. Δ. Ψαρροῦ: Ἡ ΕΟΚ καὶ ἡ σύνδεσις τῆς Ἑλλάδος, σελ. 53.

2. Στὴν ὁμιλία του στὸ Σεμινάριον τῆς Εὐρωπαϊκῆς λέσχης στὴ Θεσσαλονίκη, μὲ θέμα: «Ἡ ΕΟΚ καὶ ἡ ΕΛΛΑΣ», βλ. Ναυτεμπορικὴ, 30.3.65.

3. Δελτίον Ἐμπορικοῦ καὶ Βιομηχανικοῦ Ἐπιμελητηρίου Ἀθηνῶν, Μάιος 1964, σελ. 7.

4. Δελτίον Συνδέσμου Ἑλλήνων Βιομηχάνων, (Ἀπρίλιος 1964).

5. Βλ. Ναυτεμπορικὴ, 21.1.1965

6. Βλ. καὶ τὸ δελτίον τοῦ ΕΒΕΑ στὴν τακτικὴ στήλη τῆς ΕΟΚ.

7. Βλ. J. Deniau: Ἡ Κοινὴ Ἀγορά, Quo sais - je, Ζαχαρόπουλος σελ. 29.

8. Ἐκδηλώσεις τῶν ἀντιθέσεων ἀνάμεσα στὴν ΕΟΚ καὶ τὴν Ἀμερικὴ εἶναι μεταξὺ ἄλλων, ἡ ἄρνηση εἰσδοχῆς τῆς Ἀγγλίας στὴν ΕΟΚ, ὁ πόλεμος τῶν πουλερικῶν, ἡ ἀποτυχία τοῦ γύρου Κέννεντυ καὶ τῶρα τελευταῖα ἡ πρότασις τοῦ Ντέ Γκὼλ γιὰ τὴν ῥήτρα χρυσοῦ.

9. Δελτίον ΕΒΕΑ, Φεβρουάριος 1965 σελ. 20

10. Οἰκονομικὴ Πορεία, 20.3.1965, σελ. 105.

11. Βλ. καὶ Revue du Marché Commun — Ἰανουάριος 1964 σελ. 11.

12. Βλ. Ἐμμ. Ρουκουνάκη: Ἡ θέσις τῆς Τουρκίας εἰς τὴν ΕΟΚ. Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος, 2.4.1964.

13. Βλ. Δ. Εὐρυγένη, Καθ. Πανεπ. Θεσ/νίκης: Ἡ Σύνδεσις Ἑλλάδος καὶ ΕΟΚ. Νομικὸν Βῆμα, 1962, σελ. 1093.

14. Γιὰ τὸ κείμενον τῆς δικῆς μας συμφωνίας συνδέσεως βλ. Δ. Ψαρροῦ: Ἡ σύνδεσις τῆς Ἑλλάδος καὶ ἡ ΕΟΚ, σελ. 407 κ. ἐ. Οἱ συμφωνίες συνδέσεως Τουρκίας καὶ τῶν 18 Ἀφρικανικῶν χωρῶν δὲν ἔχουν μεταφραστῆσθαι ἐλληνικά.

15. Δ. Στεφανίδης: Ἐθνικὴ Οἰκονομικὴ Πολιτικὴ, 1961, σελ. 182 κ. ἐ.

16. Δ. Ψαρροῦ: Ἡ ΕΟΚ καὶ ἡ σύνδεσις τῆς Ἑλλάδος, σελ. 533.

17. Ὁ ὅρος αὐτὸς σημαίνει τὴν ἀνώτατην ποσότητα ἐνὸς εἴδους ποῦ μποροῦμε νὰ εἰσαγάγουμε ἀπὸ μιὰ χώρα μὲ εὐνοϊκὴ δασμολογικὴ μεταχείριση.

18. Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος, 10.9.1964.

19. Α. Γ. Μπέι: Νέα θέσις τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Κοινὴν Ἀγοράν, Οἰκονομικὸς Ταχυδρόμος 6.4.1964.

20. Αἱ ἐξαγωγαί, τὸ πλέον ἀδύνατον σημεῖον τῆς οἰκονομίας μας. Δελτίον ΕΒΕΑ Μάιος 1964, σελ. 37.

21. Γιὰ τὸ καθεστῶς αὐτὸ βλ. Ἐμμ. Ι. Ρουκουνάκη. Ἡ ΕΟΚ καὶ ἡ σύνδεσις τῆς Ἑλλάδος μετ' αὐτῆς, σελ. 18.

22. Ἐμμ. Ρουκουνάκη στὸ ἴδιον

23. Α. Στρογγύλη: Μιὰ δημόσια συζήτηση γιὰ τὴν ΕΟΚ (Σύνδεση μὲ τὸ ΚΣΑΟΒΣ καὶ μὲ τὴν Κοινὴ Ἀγορὰ τῶν Ἀράβων) Ἑλληνικὴ Ἀριστερά. Ἰανουάριος 1965, σελ. 41.

24. Common Market, Μηνιαία Ἐπιθεώρηση, Χάγη, Ἰανουάριος 1964, σελ. 3.